zich bij de Kultuurkamer aan te sluiten.
Na de bezetting is er geen schot meer gekomen in de Brabantia Nostra-activiteiten. Door de versnelde modernisering van de regio verwerd de ideologie al snel tot een anachronisme. Pogingen van de beweging zich van haar elitaire achtergrond te ontdoen en zich meer op de massa te richten, strandden dan ook spoedig. Feitelijk hield Brabantia Nostra in 1951 op te bestaan. Een paar rudimenten van de beweging wisten hun bestaan nog enkele jaren te rekken.

Van Oudheusden heeft beslist een mooi boek geschreven, waarin hij historisch vakmanschap en een bewonderenswaardig schrijftalent paart aan grote affiniteit met zijn onderwerp. Maar is het daarmee ook een goed boek geworden? Ja en nee. Ja, niet alleen vanwege de zoëven geroemde kwaliteiten, maar ook omdat de auteur er in is geslaagd het bestaande beeld van Brabantia Nostra als een suspect groepje semi-fascistische, zelfs antisemitische lieden op overtuigende wijze te herzien. Maar ik koester ook een belangrijk bezwaar tegen deze studie. Ik vrees dat het boek te veel lijdt aan krampachtige pogingen het onderzoek boven zijn eigen intrinsieke waarde uit te tillen. Zo merkt Van Oudheusden terecht op dat er nog maar nauwelijks enig generaliserend gedachtengoed over het verschijnsel 'regionalisme' is ontwikkeld. Maar wie in een poging daartoe het Brabantse regionalisme in één adem noemt met het regionalisme (?) van de Baltische republieken en van de Joegoslavische deelrepublieken, holt naar mijn smaak wel wat erg hard voor het empirische onderzoek uit.
Ook anderszins bezwijkt Van Oudheusden onder de hoge verwachtingen die hij van zijn onderzoek koestert. Zo luidt een van zijn belangrijkste vragen of de regionalistische denkbeelden door het grotere publiek gedeeld werden en in welke mate Brabantia Nostra (numeriek een marginaal clubje) aan die ideeën vorm en uitdrukking heeft kunnen geven. Met andere woorden: in hoeverre weerspiegelde Brabantia Nostra de 'Brabantse mentaliteit'? Bijna vierhonderd pagina's later blijft de teleurgestelde lezer met lege handen achter, want de conclusie luidt: '*Het definiëren van de mentaliteit van de Brabanders gedurende een bepaalde periode zou een aparte studie vereisen, waarbij het vinden van criteria en meetinstrumenten direct al problemen op zou leveren*'.
Ik kan deze conclusie van harte onderschrijven, maar dient men zich van dit soort noties niet al bewust te zijn bij het formuleren van de onderzoeksvragen?

Kortom: wie een prettig geschreven boek zoekt over een wat merkwaardige zelfbenoemde Brabantse culturele voorhoede, moet deze studie niet ongelezen laten. Verheldering van de concepten 'regionalisme' en 'mentaliteit' zoekt men er echter tevergeefs. Daarvoor heeft de auteur zich wellicht te veel door zijn onderwerp laten verblinden.
Jan Ramakers

NEDERLANDERS

Wilfried Uitterhoeve e.a. (ed.), *De staat van Nederland. Nederland en zijn bewoners. De opmerkelijke feiten en hun samenhang.* (Sun, Nijmegen 1990) 256 blz., *f*29,50.

Jaar in jaar uit verzamelen instellingen als het CBS, het Sociaal-Cultureel Planbureau en diverse departementen en onderzoeksinstellingen kwantitatieve en kwalitatieve gegevens over 1001 onderwerpen uit de Nederlandse samenleving. Dat zijn meest getallen over zg. harde gegevens, maar ook opinies (mee eens, mee oneens, geen mening) over tal van kwesties. De 'verslagen' waarin die cijfers terechtkomen, zijn veelal onaantrekkelijk en onleesbaar. De brij aan tabellen en statistieken maakt dat soort bronnen zeker voor het onderwijs doorgaans niet te verteren.
In dit boek, een uitgave in samenwerking met het Geografisch Instituut van de Rijksuniversiteit Utrecht en het Nijmeegse Instituut voor Toegepaste Sociale Wetenschappen, is geprobeerd de 'staat van Nederland' op te maken door de kerngegevens op de belangrijkste terreinen voor een breed publiek te beschrijven. Dat doet men door voor zeventien hoofdterreinen een bondig overzicht (15 à 20 bladzijden) te presenteren, voorzien van kerncijfers (tabel, grafiek, kaart), korte illustratieve teksten en een overzichtje van literatuur en bronnen.
Zo krijgt men vlot leesbare maar kernachtige en met pakkende voorbeelden geïllustreerde informatie over meningen en zeden, religie en kerken, bevolking, migranten en minderheden, huwelijk, samenwonen en kinderen, milieu en natuur, stad en land, wonen, economie en bedrijfsleven, werken en werkloosheid, inkomens en uitgaven, vrije tijd en cultuur, onderwijs, kiezers en bestuurders, gezondheid en gezondheidszorg, criminaliteit en rechtsbedrijf.
De informatie betreft meestal de laatste jaren, al wordt herhaaldelijk wat verder teruggekeken: vaak naar de hele jaren tachtig en soms zelfs vanaf de jaren vijftig. De variatie aan informatie is met voorbeelden nauwelijks duidelijk te maken: van het alcoholgebruik in 1986 via de top-tien van de grootste vervuilers in 1984 en 1990 tot de meningen over de rolverdeling tussen man en vrouw in het gezin in 1985. Tenslotte daarom nog maar een voorbeeld uit onze eigen sector. Wist u dat (gecorrigeerd voor inflatie) de uitgaven voor onderwijs in de periode 1982-1989 daalden met 12%, grotendeels als gevolg van loonsverlagingen en dat een scholier in het voortgezet onderwijs in die tijd 10% goedkoper werd, terwijl een leerling in het basisonderwijs ongeveer even duur bleef en een wo-student liefst 27% minder ging kosten?
Dit boek over de staat van Nederland in de jaren tachtig kan u en uw leerlingen nu eens tijd en werk besparen, namelijk als naslagwerk en als bron van les- en scriptiemateriaal voor tal van thema's die voorlopig net te actueel zijn voor de geschiedenis- en staatsinrichting-methoden.
H.J.C. Termeer

kleio
nummer 10/91
pagina's 34 en 35